

Coffey, A & Atkinson, P. (1996) **Making Sense of Qualitative Data. Complementary Research Strategies.** Sage Publications, Inc. 205 sider

Anmeldt af *Klaus Nielsen*, Institut for psykologi, Aalborg Universitet

Selv om denne bog har intentioner om at give et overblik over analyser af kvalitativt materiale, så sætter den sig på forunderligvis mellem to stole. På den ene side søger Coffey & Atkinson med denne bog om kvalitative analyser at formidle et væsentligt og vanskeligt tema. På den anden side så søger de også at besvare mere fundamentale spørgsmål om, hvad analyse egentligt er for noget. Analyse er naturligvis ikke noget, der har med et bestemt stadie af en undersøgelse at gøre, og derfor er Coffey & Atkinsons bog ikke en kokebog, der "bare" giver henvisninger på, hvordan man skal eller kan løse et bestemt problem. Coffey & Atkinson er nok alligevel klar over, at de læsere, som griber den her bog ofte står på et bestemt stadie af deres undersøgelse (f.eks. med 1000 ikke-analyserede transkriberede interviewsider) og leder med lys og lygte efter en tilgangsvinkel til at skabe mening med kaos. Med andre ord: de fleste af os griber en metodebog, fordi vi står med et konkret problem. Det er nok de færreste, der dykker ned i metodiske spørgsmål med henblik på at udforske de mere fundamentale videnskabsteoretiske problemer, som de forskellige metodemæssige tilgange hviler på.

Dilemmaet mellem at ville gå dybere i spørgsmål om analyse på den ene side og give løsningsmuligheder på den anden går igennem bogen. Der stilles væsentlige spørgsmål med hensyn til, hvad det egentligt er for en aktivitet at skabe mening igennem at analysere, samtidigt med, at der gives en oversigt over forskellige forskeres definitioner og forståelser af analyseaktiviteter, samt forslag til videre litteraturstudier. Begge dele bliver lidt halvhjertet, fordi forfatterne vil begge dele på ca. 200 sider.

Bogens fremstilling tager konkret udgangspunkt i et kvalitativt studie af, hvordan studerende i Social Antropologi tilegner sig de færdigheder, der skal til for at opnå en ph.d grad. Selv om det er forbilledligt at bruge en konkret undersøgelse som udgangspunkt for at fremstille forskellige tilgangsvinkler til analytisk virksomhed, så lugter det lidt af akademisk indavl. Akademiske forskere, der skriver en bog for akademiske forskere med udgangspunkt i, hvordan kommende akademisk forskere lærer at blive akademiske forskere, så de måske senere kan skrive en bog om..... ja, forsat selv. Vi er stadig nogle stykker, der godt kan holde interessen fangen, selv om det ikke handler om vores egen lille verden.

Coffey & Atkinson begynder med at udlægge forskellige forståelser af, hvad det vil sige at analysere. I den kvalitative litteratur som helhed er der kun begrænset enighed om, hvad der egentligt skal betragtes som analyse i et forskningsprojekt. Der er et kontinuum af forskellige definitioner og afgrænsninger af denne aktivitet. I den ene ende er der forskere, der betragter analyse som en relativ mekanisk kodning, sortering og genkaldelse af data i bestemte mønstre. I den anden ende ligger fokus på, at analysen indeholder en proces, hvor data transformeres og skaber nye gestalter. Den lidt bløde afgrænsning Coffey & Atkinson selv står som fortalere for, efter en detaljeret gennemgang af forskellige tilgangsvinkler til analysespørgsmålet, hedder noget i retning af lidt af det hele og ikke for meget af noget. De skriver mere præcist om deres egen tilgangsvinkel til, hvad analyse er: at det er en cyklisk og refleksiv proces; en analytisk proces der skal være omfattende og systematisk men ikke rigid; data skal være segmenterede og opdelt i meningsfulde enheder, men stadig være knyt-

tet til helheden; og data er organiseret i forhold til data selv (Coffey & Atkinson, 1996, s. 10). Man kan roligt sige, at Coffey & Atkinson går både med livrem og seler. Den forståelse af, hvad analyse er, kan vist ikke støde nogen. Og videre fastslår Coffey & Atkinson, at det der traditionelt betragtes som analyse er en aktivitet, der går igen i hele forskningsprojektet. Analysebegrebet bliver næsten så venligt og bredt defineret, at det er ved helt at forsvinde. Hvis alt er analyse, så er ingenting jo i virkeligheden analyse. Man kunne godt have forventet en lidt skarpere analyse af Coffey & Atkinson på det her så væsentlige punkt fremfor den blandede gryderet, som de serverer for læseren - særligt når nu temaet for deres bog netop er analyse. Men Coffey & Atkinson råder bod på den svage begyndelse ved at gennemgå en række tilgangsvinkler til analysespørgsmålet i de følgende kapitler.

Bogens andet kapitel omhandler begrebsliggørelse og kodning. Det understreges af Coffey & Atkinson, at selv om kodning ofte regnes som analyseprocessens hjerte, så er kodning langt fra det samme som analyse. Kodning og begrebsliggørelse betragtes nærmere som den proces, hvor data organiseres og gøres håndterbare i forhold til viderebearbejdning og tolkning. Det vil sige, at kodningsprocessen indeholder såvel en proces, hvor rådata simplificeres som en proces, hvor data bliver mere komplekse i forhold til tolkning, forskerhypoteser og videreudvikling af begreber. Coffey & Atkinson slår igennem en række konkrete kodningseksempler fast, at kodningsprocessen er et redskab, der letter tænkingsprocessen i forskningsarbejdet.

I bogens tredje kapitel fokuseres der på narrativer og fortællinger. Kodningsprocessen som analyse-redskab savner modtagelighed over for de helheder, som ofte er indeholdt i narrativer og fortællinger. På trods af at Coffey & Atkinson inddrager det narrative i forbindelse med analysearbejdet, så er det ikke ensbetydende med, at de anser fortællinger for en særlig privilegeret tilgangsvinkel til menneskets indre liv eller identitet. Coffey & Atkinson holder benene på jorden og fastholder, at det fortællende indeholder data, der er blot én blandt mange menneskelige måder at udtrykke sig på. Altså at det fortællende nok indeholder et enestående menneskeligt udtryk, som man må tage højde for i analyseprocessen, men det er ikke den eneste måde, mennesket udtrykker sig på. Coffey & Atkinson skitserer en række forskellige strategier til nærmere at analysere fortællinger og narrativer.

Bogens fjerde kapitel er højdepunktet og det hele værd. Kapitlet indeholder en god og ligefrem gennemgang af forskellige positioner i forhold til lingvistisk og semiotisk analyse af det kvalitative materiale. Altså vi nærmer os et område, som de færreste af os tør give sig i kast med, men som alligevel må siges at være kernen, når det drejer sig om at analysere interviewtekster. Denne nuancerede tilgang til analyse af sproget giver indsigter i, hvordan kulturelle kategorier og identiteter organiseres igennem sproget. Særligt analyser af metaforen indeholder rige perspektiver. Coffey & Atkinson er klar over, at der lurder en fælde i de fine sproganalyser. Uforsigtig omgang med den sproglige analyse kan føre til, at forskeren i højere grad selv læser meninger ind i undersøgelsesernes sprogbrug, end tilfældet ville være ved en traditionel analytisk tilgang.

Bogens femte kapitel omhandler, hvordan forskningen repræsenteres og fremstilles. Coffey & Atkinson er klar over, at der ligger et væsentligt analysearbejde i forbindelse med, at man fremstiller sine resultater. Selve fremstillingen og fremstillingsformen er væsentlig for, hvilke resultater der kan fremstilles. Kapitlet afspejler, at også samfundsforskere inden for de senere år er blevet opmærksomme på, at fremstillingsprocessen indeholder forskellige stilarter. Altså et opgør med den naturvidenskabelige på forhånd fastlagte tilgangsvinkel til fremstillingen, hvor resultaterne præsenteres i en ganske bestemt form. Og en tilnærmelse til litteraturens indsigter i, at sprog og indhold ikke kan adskilles. Coffey & Atkinson slår fast, at der i dag ikke er nogen undskyldning for ikke at

være bevidst om den stil, man vælger, når man ønsker at præsentere sit materiale. Omvendt så advarer de også imod at variere mellem forskellige stile udelukkende for variationens skyld. Deres ærinde er at argumentere for, at de indholdsmæssige aspekter må fremstilles på måder, som bedst gør, at de kommer til deres ret.

Bogens sjette kapitel beskriver selve arbejdet med at teoretisere og generalisere, som vi kan konstatere tilsyneladende ligger afslutningsvist i selve analysearbejdet, hvis vi ser på, hvordan bogen er bygget op. Altså vi begynder med at kode og slutter med at teoretisere. Der er ikke meget nyt i dette kapitel for folk med kendskab til Grounded Theory. Kapitlet afslutter ligeså blødt som det første kapitel begyndte med nogle venlige formaninger om at tage hensyn til det lokale og de mange versioner af flerfoldige realiteter, samt være sig for at tale om det universelle. Og til allersidst en løftet pegefinger til de kommende forskere: brug fantasien men overgeneraliser ikke; vær åben over for nye tolkninger, men forbliv disciplinerede.

Bogens syvende kapitel indeholder gode råd om strategier til computerbaseret hjælp til analysearbejdet. At bogen er fire år gammel kan læses ud af dens gode og velmente råd om, at det nok er en god idé at bruge computer, samt de hjælpeprogrammer der findes til dét. Det er der vel ingen, der er i tvivl om i dag. Inden for de seneste par år er der opstået en mindre industri, der producerer computerbaserede hjælpeprogrammer til kvalitativ forskning. Det er nok en bedre idé at læse en af deres kataloger eller manualer end dette sidste kapitel, der synes overhalet af udviklingen, hvis man søger hjælp til arbejdet med analyserne.

Men alt i alt er Coffey & Atkinsons bog om at skabe mening i kvalitative data en fornuftig og overskuelig bog, der kan anbefales. Den rummer en lang række gode oversigter over forskellige forståelser af centrale begreber og er praktisk anvendelig. Særligt kapitlerne om analyser af narrativer og lingvistiske aspekter er specielt vellykkede og egner sig som indgange til disse områder.

Men selve dét at skabe mening (i det her tilfælde i kvalitative data) knytter sig til en meget empirisk tradition, som står særligt stærkt i de anglosaksiske lande. Det vil sige, at mening er noget, der rejser sig som en dansende stjerne af kaos i selve arbejdet med at organisere rådata. At forskeren formentligt allerede inden han eller hun påbegynder forskningsprojektet bærer en mening med ind i projektet i form af en forforståelse tematiseres ikke. Heller ikke at de kulturbetingede forståelser af, hvad vi som empiriske forskere lægger mærke til, og særligt ikke lægger mærke til, spiller en stor rolle for, hvilke meninger der springer af det materiale, vi har med at gøre, bliver ej heller taget op af Coffey & Atkinson.